

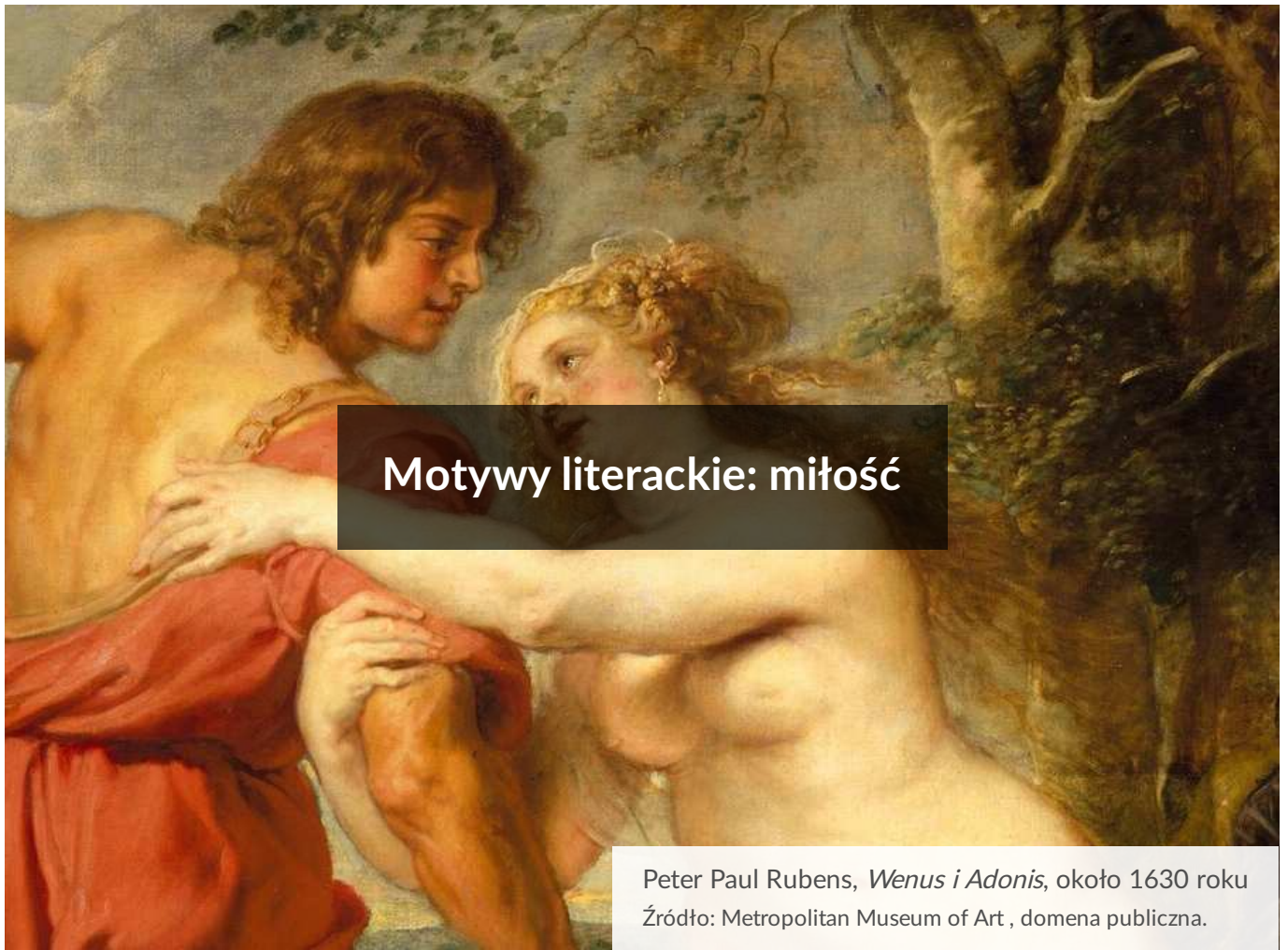
## Motywy literackie: miłość

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Ilustracja interaktywna](#)
- [Dla nauczyciela](#)

### Bibliografia:

---

- Źródło: *Kruk i lis.*
- Źródło: *Szczur i kot.*
- Źródło: *Jagnię i wilcy.*
- Źródło: *Baran dany na ofiarę.*



## Motywy literackie: miłość

Peter Paul Rubens, *Wenus i Adonis*, około 1630 roku  
Źródło: Metropolitan Museum of Art, domena publiczna.

Ktoś kiedyś powiedział, że wszystkie piosenki są o miłości. Niewykluczone, że to samo można odnieść do literatury. Może nie wszystkie, ale znaczna część dzieł literackich podejmuje ten temat w mniejszym stopniu. Miłość to najbardziej złożone i trudne do zdefiniowania uczucie. Istnieje wiele rodzajów miłości, z czego najważniejszy wydaje się podział na Erosa (łac. *amor*) i Agape (łac. *caritas*). Eros to miłość ziemską, fizyczną, erotyczną, oparta na namiętności, przemijająca, niedoskonała. Agape wiąże się z filozofią chrześcijańską i oznacza miłość niebiańską, twórczą, obdarowującą, zawierającą pierwiastek boski, nieprzemijającą, doskonałą.

### Twoje cele

- Przypomnisz sobie utwory literackie, w których obecny jest motyw miłości.
- Scharakteryzujesz ujęcia motywu miłości w literaturze i kulturze.
- Wzbogacisz swoją wiedzę na temat rozumienia motywu miłości w dziejach rozwoju kultury i sztuki.

# Przeczytaj

---

## *Dzieje Tristana i Izoldy (średniowiecze)*

Bohaterami tej jednej z najsłynniejszych opowieści o miłości jest tytułowa para kochanków oraz król Kornwalii Marek. Tristan, siostrzeniec i wierny rycerz króla Marka, wyrusza, aby przywieźć przyszlą żonę króla, Izoldę o Jasnych Włosach. W czasie podróży Tristan i Izolda przez przypadek wypijają miłosny napój, który był przygotowany przez matkę Izoldy dla niej i króla Marka. Od tej pory ich uczucie i namiętność nigdy nie wygasną. Miłość prowadzi do konfliktów moralnych – Izolda łamie przysięgę małżeńską, a Tristan sprzeniewierza się ideałom rycerskim (królowi Markowi winien jest bowiem bezwzględne posłuszeństwo).

Zdając sobie sprawę ze swego położenia, kochankowie toczą beznadziejną walkę ze swoim uczuciem. Ich losy kończą się tragicznie. Kiedy ranny Tristan czeka na odwiedzinę Izoldy, jego żona, Izolda o Białych Dłoniach, zazdrosna o dawną kochankę, okłamuje męża, mówiąc, że na okręcie, na którym miała przypłynąć, są przytroczone czarne żagle (znak, że nie ma jej na pokładzie). Tristan umiera z rozpaczy, a w ślad za nim wkrótce odchodzi Izolda Jasnowłosa. Król Marek chowa kochanków w osobnych mogiłach, jednak w nocy z grobu Tristana wyrasta głóg, który zanurza pędy w grobie Izoldy. To znak, że ich miłość przekroczyła ziemskie granice i okazała się silniejsza niż śmierć.

*Dzieje Tristana i Izoldy* przedstawiają archetypiczny w naszej kulturze obraz miłości po ludzku tragicznej, choć pokonującej bariery społeczne oraz metafizyczne. Podobnym przykładem byłaby więź Romea i Julii z dzieła Szekspira, zaś religijnym pierwowzorem dialog Oblubieńca i Oblubienicy z *Pieśni nad pieśniami*. „Połóż mię jak pieczęć na twoim sercu, jak pieczęć na twoim ramieniu, bo jak śmierć potężna jest miłość, a zazdrość jej nieprzejednana jak Szeol, żar jej to żar ognia, płomień Pański. Wody wielkie nie zdołają ugasić miłości, nie zatopią jej rzeki” (Pnp 8,6-7).



August Spieß, *Tristan i Izolda odkryci przez króla Marka*, 1883

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

## Johann Wolfgang Goethe, *Cierpienia młodego Wertera* (romantyzm)

Dzieło niemieckiego pisarza opowiada o tragicznej, romantycznej miłości pomiędzy tytułowym bohaterem a Lottą. Opowiedziana w listach historia (powieść epistolarna) jest bardzo prosta, jednak za sprawą psychologicznej konstrukcji bohaterów głęboko zapada w pamięć czytelników. Młody i wrażliwy Werter poznaje Lottę i jej narzeczonego Alberta. Zaprzyjaźnia się i spędza z nimi sporo czasu. Podziwia urodę dziewczyny, jej zalety charakteru (m.in. miłość do rodzeństwa) oraz prawość Alberta. Wkrótce przekonuje się, że zakochał się w Lotcie, ona także nie pozostaje wobec niego obojętna. Werter przeżywa wielkie cierpienia – niezaspokojonej miłości (ich uczucie pozostaje platoniczne) i wyrzutów sumienia wobec przyjaciela. Kiedy zbliża się data ślubu Lotty, pożycza od jej narzeczonego pistolety i popełnia samobójstwo. Opublikowanie książki (w roku 1774) wywołało wielkie poruszenie, a nawet skandal. Autorowi zarzucano wykorzystanie wątków z życia własnego i innych osób. Czytelnicy natomiast zachwycili się powieścią – wzorowali się na stroju i zachowaniach głównych bohaterów, zapanowała także swoista moda na [werteryzm](#), czyli postawę, jaką przyjął główny bohater (wrażliwość, poczucie bezcelowości życia). Niestety, doszło także do kilku prób samobójczych, które wiązano z opublikowaniem powieści.



Eunice Pinney, *Lotta i Werter*, 1810

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

## Stanisław Grochowiak, *Do zakochanych to samo staranie...* (współczesność)

Wiersz został oparty na koncepcie (czyli oryginalnym pomysłem), którym jest porównanie pary zakochanych do umarłych. Inspiracją dla współczesnego poety jest poezja barokowa, a w szczególności wiersz Jana Andrzeja Morsztyna, *Do trupa*. Efektowne i silnie działające na wyobraźnię zestawienia-podobieństwa: „desek potrzeba zaledwie sześć”, „ta sama ilość przyćmionego światła”, „najcięższy brokat opadnie z ich ciał” nie są jednak tylko literacką zabawą. Porównanie miłości erotycznej (Eros) do śmierci (Thanatos) ma głębszy sens – wskazuje na ich łączność, nierozzerwalną więź. Namiętność życia – kiedy Eros spleta się z nieuchronnością śmierci, Thanatosem – nadaje naszej egzystencji szczególnej wartości. Zauważył to nie tylko ojciec psychoanalizy, Zygmunt Freud, ale także – co ciekawe – żydowska i chrześcijańska mistyka. Można więc powiedzieć, że wiersz Grochowiaka dotyka głębokich wymiarów doświadczenia człowieka różnych epok i światopoglądów.

## Słownik

### werteryzm

postawa przejawiająca się w poczuciu bezcelowości życia, melancholii i szukaniu w marzeniach ucieczki od rzeczywistości; termin odwołuje do protagonisty słynnej powieści epistolarnej Johanna Wolfganga Goethego *Cierpienia młodego Wertera*

# Mapa myśli

---

## **Polecenie 1**

Zapoznaj się z mapą myśli, a następnie krótko opisz, czym charakteryzują się dwa wybrane przez siebie literackie ujęcia motywu miłości. Odwołaj się do podanych przykładów literackich.

## **Polecenie 2**

Na podstawie mapy myśli wskaż to literackie ujęcie motywu miłości, które jest najszerzej reprezentowane w naszej kulturze i podaj tego przyczyny.

# Ilustracja interaktywna

---

## Polecenie 1

Zapoznaj się z obrazem Jana van Eycka i wypisz te jego elementy, które wskazują na realizację motywu miłości.

Jan van Eyck, *Portret małżonków Arnolfini*, 1434

Źródło: National Gallery w Londynie, domena publiczna.

## Polecenie 2

Wyjaśnij, jak na interpretację obrazu może wpływać fakt, że powstał on po śmierci żony malarza.

## Ćwiczenie 1

Wyjaśnij, jak na obraz miłości pomiędzy postaciami przedstawionymi na obrazie wpływają elementy znajdujące się w ich otoczeniu, takie jak lustro, pies czy owoce.

## Ćwiczenie 2

Podaj elementy obrazu, które świadczą o włączeniu sfery *sacrum*.

# Dla nauczyciela

---

**Autor:** Anna Grabarczyk

**Przedmiot:** Język polski

**Temat: Motywy literackie: miłość**

**Grupa docelowa:**

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

**Podstawa programowa:**

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;

12) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

**Kształtowane kompetencje kluczowe:**

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

**Cele operacyjne. Uczeń:**

- przypomni sobie utwory literackie, w których obecny jest motyw miłości;
- scharakteryzuje ujęcia motywu miłości w literaturze i kulturze;
- wzbogaci swoją wiedzę na temat rozumienia motywu miłości w dziejach rozwoju kultury i sztuki.

**Strategie nauczania:**

- konstruktywizm;
- konektywizm.

**Metody i techniki nauczania:**

- z użyciem e-podręcznika;
- z użyciem komputera;
- prezentacja;
- przykład intersemiotyczny.

**Formy pracy:**

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

**Środki dydaktyczne:**

- e-podręcznik;
- tablica interaktywna lub rzutnik;
- komputery z dostępem do internetu dla uczniów.

### **Przebieg lekcji**

#### **Przed lekcją:**

1. Uczniowie przed lekcją zapoznają się z mapą myśli. Wybierają dwa literackie ujęcia motywu miłości i odwołują się do podanych przykładów literackich. Tworzą na tej podstawie prezentację.
2. Uczniowie na podstawie informacji zamieszczonych na mapie myśli przygotowują przekład intersemiotyczny jednego dzieła sztuki, które koresponduje z motywem miłości wraz z uzasadnieniem. W swojej wypowiedzi powinni zwrócić uwagę na elementy przekładu intertekstualnego oraz zastosować pojęcia właściwe do omawiania tekstu literackiego oraz plastycznego.

#### **Faza wprowadzająca:**

1. Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Motywy literackie: miłość”. Prosi uczestników zajęć o przeczytanie informacji w sekcji „Przeczytaj”.
2. Uczniowie prezentują prace przygotowane w domu. Nauczyciel ocenia przygotowanie uczniów do zajęć.

#### **Faza realizacyjna:**

1. Nauczyciel zapisuje na tablicy rzeczownik „miłość”. Uczniowie dopisują inne wyrazy kojarzące się z tym słowem, np. zakochanie, uczucie, wolność, para, związek, serce, szczęście, zobowiązanie, zauroczenie, rodzina, przyjaciele. Mówią również o tym, jak rozumieją ten wyraz dosłownie, a jak przenośnie. Powstają schematy, które nauczyciel komentuje.
2. Nauczyciel za pomocą rzutnika prezentuje na dużym ekranie obraz Jana van Eycka *Portret małżonków Arnolfini*. Uczniowie w parach wskazują te jego elementy, które realizację motywu miłości. Następnie opisują, jak na interpretację obrazu może wpływać fakt, że powstał on po śmierci żony malarza.

#### **Faza podsumowująca:**

1. Uczniowie indywidualnie wykonują ćwiczenia zamieszczone w sekcji „Ilustracja interaktywna”.
2. Nauczyciel zadaje uczniom pytania: Czym jest miłość? Jakie są rodzaje miłości? Prosi uczestników zajęć o zapisanie słów kluczowych związanych z przebiegiem lekcji.

#### **Praca domowa:**

1. Na podstawie mapy myśli wskaż to literackie ujęcie motywu miłości, które jest najszerzej reprezentowane w kulturze i podaj tego przyczyny.

#### **Materiały pomocnicze:**

- [https://www.bazhum.muzhp.pl/media/files/Pamietnik\\_Literacki\\_czasopismo\\_kwartalne\\_poswiecone\\_historii\\_i\\_krytyce\\_literat](https://www.bazhum.muzhp.pl/media/files/Pamietnik_Literacki_czasopismo_kwartalne_poswiecone_historii_i_krytyce_literat)
- DRABAREK Barbara, Falkowski Jacek, Rowińska Izabella, *Szkolny słownik motywów literackich*, Warszawa, 1998.

#### **Wskazówki metodyczne**

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Mapa myśli” do podsumowania lekcji.